

EIXADERS, ELS

ο ὄφιοῦσα 'plena de serps' (> ll. *Colubraria*) (??); d'on després les contalles que en farien, gent amiga de μῦθοι, pel tarannà rondallaire tan típic dels grecs populars. Recordem que de l'ibèric *Enesa* valencià, en feren *Οἰνοῦσα* 'la vinatera'.

Els EIXADERS

Despoblat del terme de Belianes (Urgell) (xv, 65).¹⁰ PRON. MOD.: *alz aishadés* oït per Casac. a Sant Martí de Maldà (c. 1920).

DOC. ANT. *Axades* a. 1359 (*CoDoACA* XII, 47).

PARÒNIMS. *L'Eixidor*, partida del terme de Guadamar (Camp d'Elx) (xxxvi, 143.13).

ETIM. Té tot l'aspecte de ser un derivat del llatí EXIRE 'sortir' que aquí ha de tenir el sentit de 'desaiguar'. Cal recordar que en els documents arcaics publicats per PPujol no són estranys formes com *éixer*, *escam*, *iscam*, i la forma *asqués* (per *esqués* amb *e* dissimilada) de les *Homílies d'Organyà* (cf. *EntreDL* I, 144). J. F. C.

EIXAGA

Partida del terme de Lliterà (Baixa Ribagorça).

ETIM. Sembla un derivat del basc ETXE 'casa', atès que aquest mot basc sol aparèixer com a *eše* en els nostres topònims (cf. *Ešenegia* > *Saneja*; *Ešabeše* > *Xavier* etc.). Recorda el bc. *Étxagüe*. Però també *-aga* era sufix toponímic basc, amb valor collectiu (*Madariaga* etc.). J. F. C.

Eixařava, V. *Utxařava*

EIXALA (o Aix-), EIXALELLA

L'àrea d'*Eixalà*, i d'*Eixalella*, amb llur inicial *Eix-*, *Aix-*, indiquen un arabisme. Sembla tractar-se de noms derivats del conegut mot *šāra* 'mata, bardissa' i 'cabells', amb la confusió morisca de *r = l*. *Aixalella* probablement serà un cas de l'anomenat «superlatiu islàmic» *šāra-él-Lāh* 'el gran matissar', 'bardissa magna'. Hi ha paronímia, segurament només casual, amb el barceloní *xalera* (*DECat* IX, 419b44, s. v. *xalada*).

Eixalà, *Aixelà*, *Aixalà*, és també molt conegut com cognom, que recordo propi sobretot del Baix Penedès i el Cp. Tarr. Aquí es podria tractar del dual del mateix mot *aš-šā'rānī* 'les dues bardisses', o bé d'un derivat del mot en l'altre sentit: *aš-šā'rānī* 'el cabellut, el pelut': així especialment quan és NP (cf. *šā'rāwī*, *šā'rī* NPP a Egipte: Littmann, 85); o amb suma de les dues filiacions: *šā'rānī* «capillosus», «pilosus» *RMa*, 280, 423, 125, *šā'ra* «capillus, silva», 125, «cabello de la cabeza» *PALc*, 132a27, «mata o breaña: *xā'ra*» 308b10.

Pla d'Eixalà, partida del terme de Juneda (Garrigues) (Segura, *Bu. Ass. Exc. Ci.* XII, 253).

Aixelà, partida del terme de Cubells (Noguera) (xLVI, 43.5).

Aixelà, partida del terme de Callosa d'En Sarrià (Marina Val.) (xxxiv, 183.19).

Aixalella, partida del terme d'Ascó (Ribera d'Ebre) (xIII, 65.18.20). I allí a la vora, però a l'altra banda del riu:

Les Aixalelles, partida del terme de Garcia (xIII, 111.8).

Sobre els NLL *Xara* farem art. especial a la X; també sovint amb *L'*. Mentrestant:

L'Eixara, partida del terme de Pinet (Vall d'Albaida) (xxxII, 199.24).

La Eixara, partida del terme de Dénia (xxxIII, 71.16).

Barranc d'Eixara, partida del terme de Sant Pere d'Albaida i de la Pobla del Duc (Vall d'Albaida) (xxxII, 110.17; 160.12).

EIXALADA

Paratge del Conflent, entre Nyer, Toès i Canaveilles, on hi havia l'antic monestir del mateix nom, antecessor del de Cuixà, quan el d'Eixalada fou destruït per un cataclisme.

PRON. MOD.: *l'əšəlādə* 1959, a Toès (xxIII, 153.16), si bé al meu inf. li era conegut el nom no me'l podia situar, fet explicable perquè aquells paratges escarpats no són conreables ni susceptibles d'explotació agrícola.

Una de les deus minerals de Toès, prop d'aquell paratge es diu «source de l'*Exalada*» (P. Vidal, *Guide des Pyr.-Or.*, p. 236). Les aigües termals de Les Graus d'Oleta-Toès «on les divide en trois groupes: de St. André, d'*Exalada* et de la Cascade», afegint-hi més detalls sobre les del grup en qüestió i els altres dos: Brousse (*La Cerdagne Fr.*, p. 64). «... l'establiment de Banys de Thuès --- les fonts de l'*Exalada* no s'utilitzen --- en aquests llocs, coneguts ja en l'antigor amb el nom d'*Exalada* --- hi havia existit un monestir ---» C. A. Torras, *Pir. Cat.* III, 157-8. Ponsich (que viu a Toès, i ho pot saber millor que ningú) situa les *Graus de Sant Pere* (a. 1628), que identifica amb *Exalada*, en el terme de Nyer (*Top.* 114). Ho cantà Verdaguer: «en *Exalada*, / vora'l camí de Llivia a Prada, / monjos ahir, / teníem temple y monestir, / horta florida / --- / mes, gran desastre! / de tot això no'n queda rastre, / en un moment, / la revinguda d'un torrent / ho ha esborrat / ---» (*Canigó* IX, 315).

MENCIONS ANT. 745: Baluze (cvIII, sobre Cuixà) dóna narracions d'una fundació del monestir en l'a. 745, i dels fets posteriors fins al cataclisme i trasllat a Cuixà; 840: *Exalata* citat per primer cop a. 840 (Alart, *Bull. Soc. Agr. Pyr. Or.* x, 80), però segons Ponsich en aquesta data en diuen només *domus Scti Andree*; 854: «monasterio Sancti Andree, in locum *Exalata*» (Abadal, *Eixalada-Cuixà*, p. 133); 871: «Sanctus Andreas, ad locum *Exalada*, juxta fluvium nominis *Tete*, in capite vallis Confluentis, in confinio *Ceridaniae*», *Cat. Car.* II, 88.20, cf. 81.6, 80.10, 83, 28,